

# Ældre og brand



*- En brugerundersøgelse af "Undgå brand i hjemmet"*

*Beredskabsstyrelsen februar 2006*

Udgivet af: Statistik og Analyse, Beredskabsstyrelsen  
Datavej 16  
3460 Birkerød.  
Telefon: 45906000  
E-mail: [sta@brs.dk](mailto:sta@brs.dk)  
Internet: [www.brs.dk](http://www.brs.dk)

Trykkeri: Beredskabsstyrelsen  
B: 2123  
ISBN: 87-91590-08-6.

## Indhold

1	Resumé .....	3
2	Indledning.....	7
3	Baggrund .....	9
3.1	Aktører i informationsindsatsen ”Undgå brand i hjemmet” .....	10
3.2	Evaluering i 2003 .....	12
3.3	Status fra Ældre Sagen om ældre og brandsikkerhed.....	13
4	Metode.....	15
5	Analyse af besvarelserne .....	17
5.1	Ældre Sagens besvarelser i interviewet .....	17
5.2	De kommunale redningsberedskabers besvarelser i interviewet.....	18
5.3	Sammenfatning på besvarelserne .....	25
6	To kommunale initiativer om ældre og brandsikkerhed.....	27
6.1	Sikre Seniorer på Frederiksberg .....	27
6.2	Brandsikker jul i Fredericia .....	28
7	Fremadrettede initiativer.....	31



# 1 Resumé

Informationsmaterialet ”Undgå brand i hjemmet” blev udarbejdet af ”Referencegruppen for nedbringelse af antallet af dødsbrande” som led i en handlingsplan for at nedbringe antallet af dødsbrande. Gennem viden, diverse undersøgelser og statistik på området blev hjemmeboende ældre over 65 år udpeget som den gruppe, der har størst risiko for at omkomme i brand. Et karakteristisk træk ved denne gruppe var bl.a. nedsatte reaktionsevner, som gør det vanskelig at omsætte viden til handling. Derfor blev der udarbejdet informationsstrategier og informationsmateriale om ældre og deres brandsikkerhed, hvor den bærende metode var netværkskommunikation. Referencegruppen udpegede to hovednetværk, de kommunale redningsberedskaber og Ældre Sagens lokalkomiteer, som på kommunalt niveau skulle organisere andre netværk og kommunikere brandsikkerhed til de ældre.

Efter en forsøgsfase med tre forsøgskommuner blev informationsmaterialet udsendt til alle kommunale redningsberedskaber og til Ældre Sagen (2001).

I 2003 blev informationsmaterialet ”Undgå brand i hjemmet” evalueret første gang. Evalueringen viste bl.a., at det var svært at få kommunikationen ud til de ældre via de kommunale netværk. De lokale aktører fra Ældre Sagen havde et meget begrænset kendskab til informationsmaterialet, men mente bestemt, at det var relevant. De kommunale redningsberedskaber havde derimod kendskab til materialet, men angav, at de hverken havde tid eller ressourcer til at indgå i kommunikationsarbejdet. Samtidig tilkendegav Ældre Sagens medlem af Referencegruppen, at man fra central side havde samarbejdet med en u hensigtsmæssig lokal del af Ældre Sagen. Derfor prøvede man i Ældre Sagen at køre kampagnen via Ældre Sagens lokalkomiteer i stedet.

## *Brugerundersøgelsen 2005*

I 2005 gennemførte Beredskabsstyrelsen en opfølgende undersøgelse af ”Undgå brand i hjemmet”. Resultaterne, som er beskrevet i denne rapport viser bl.a., at det stadig er svært at få de kommunale aktører til at organisere en informationsindsats rettet mod de ældre. Sammenfatning fra undersøgelsen:

- Respondenterne fra Ældre Sagens lokalkomiteer angiver ligefrem, at de ikke opfatter det som deres opgave at kommunikere brandsikkerhed til de ældre. Deres indsats i relation til ”Undgå brand i hjemmet” begrænser sig derfor også til at uddele eller udlåne informationsmaterialet til interesserede medlemmer eller plejehjem etc. Respondenterne peger i stedet på det politiske organ, kommunens ældreråd, som en relevant aktør, når det handler om ældre og brand. Alle respondenter fra Ældre Sagen angav desuden, at de hverken ved, om de ældre har modtaget informationsmaterialet, eller hvordan de ældre har modtaget budskaberne.
- Hovedparten af respondenterne fra de kommunale redningsberedskaber angiver, at de opfatter det som deres opgave at kommunikere brandsikkerhed til de ældre. Men mange har hverken tid eller ressourcer til forebyggende opgaver, og derfor

begrænser deres indsats sig ofte til at uddele materialet til interesserede, primært kommunens omsorgspersonale på plejehjem eller i hjemmeplejen. Mange respondenter svarer, at de går gennem netværkene, nemlig omsorgspersonalet, men at de hverken organiserer netværkene eller samarbejder med dem. De begrænser deres indsats til f.eks. at uddele materialet eller på anmodning fra plejehjemmene eller hjemmeplejen at afholde kurser om elementær brandbekæmpelse. 8 ud af 24 respondenter fra de kommunale redningsberedskaber mener, at de ældre har ændret adfærd som følge af informationsmaterialet, hvilket de bl.a. mener at kunne se på de ældres udsagn og opførsel.

- Så godt som alle respondenterne i undersøgelsen angiver, at der er et behov for information om brandsikkerhed hos de ældre. Men samtidig viser undersøgelsen, at en sådan information kun finder sted i begrænset omfang. Mange respondenter fra de kommunale redningsberedskaber angiver, at forebyggelsesarbejdet skal opprioriteres i kommunalt regi, ellers vil man ikke kunne varetage arbejdet med diverse forebyggelsestiltag, herunder informationskampagner.

#### *Gode forebyggelseseksempler*

På Frederiksberg og i Fredericia har man i løbet af 2005 arbejdet med ældres brandsikkerhed i kommunalt regi. Disse projekter indgår i rapporten som en form for ”gode eksempler” på hvordan man kan organisere en informationsindsats rettet mod de ældre i kommunalt regi. Begge projekter er i øvrigt omtalt på Beredskabsstyrelsens portal [www.brandforebyggelse.dk](http://www.brandforebyggelse.dk).

#### *Fremadrettede initiativer*

Denne rapport peger fremadrettet på, at man bør opprioritere den brandforebyggende indsats om over for ældre. Brand bør ikke behandles som et isoleret emne, men bør i stedet indgå sammen med andre forebyggende emner, der omhandler de ældres sikkerhed og sundhed. Det er vigtigt at samle de forebyggende budskaber over for de ældre, så mange forskellige myndigheder og aktører på området i samarbejde kommunikerer samlet til de ældre via relevante netværk.

I den forbindelse lægges op til:

- En forøget videnindsamling om ældres brandsikkerhed.
- Revision og status på nuværende lovgivning på ældreområdet.
- Afklaring af kursus- og uddannelsesbehov blandt diverse aktører og netværk på ældreområdet.
- Iværksættelse af en indsats, der skal engagere de offentlige myndigheder og andre aktører i et samarbejde om ældres sundhed og sikkerhed.

- Kommunale initiativer på ældreområdet, hvor bl.a. den risikobaserede dimensionering af redningsberedskabet åbner mulighed for at sætte fokus på brandforebyggelse.



## 2 Indledning

Beredskabsstyrelsen har gennemført en opfølgning på brugerundersøgelsen fra 2003 om informationsmaterialerne ”Undgå brand i hjemmet”. Det overordnede formål med brugerundersøgelsen i 2005 er:

- At gøre status over hvorledes informationsmaterialerne ”Undgå brand i hjemmet” benyttes af de kommunale redningsberedskaber og Ældre Sagens lokalkomiteer.
- At indtænke behov/erfaringer og viden genereret fra undersøgelsen til fremtidig design af fremadrettede initiativer på området.

Med udgangspunkt i brugerundersøgelsen af informationsmaterialerne om ældre og brand (2003) blev der i november 2005 gennemført en kvalitativ telefoninterviewundersøgelse blandt udvalgte kommunale redningsberedskaber og lokalkomiteer fra Ældre Sagen. Gennem undersøgelsen fik man ligeledes oplysninger om diverse kommunale initiativer på området. Denne rapport indeholder fire dele:

- En del der beskriver baggrunden for ”Undgå brand i hjemmet”.
- En del der handler om brugerundersøgelsen 2005.
- En del der beskriver to udvalgte kommunale forebyggende initiativer, der handler om at informere ældre om at undgå brand i hjemmet.
- Og en fjerde del der omhandler, hvordan man fremadrettet kan styrke indsatsen på ældre- og brandområdet.



### 3 Baggrund

I Danmark omkommer ca. 80 mennesker årligt i brand, de fleste i egen bolig. Over halvdelen af alle, der omkommer i brand bor alene, og ifølge Beredskabsstyrelsens statistik over døde i brand spiller tobaksrygning en fatal rolle i hovedparten af brandene.

Den hyppigste årsag til, at en brand ender med omkomne er:

- Alderdomssvækkelse
- Misbrug af alkohol og andre rusmidler
- Medicinpåvirkning

En stor del af dem, der omkommer i brand er ældre over 65 år. I 2004 var der en overrepræsentation i dødsbrandestatistikken for 67-79 årige på 100 procent og for de 80 årige og derover på 300 procent i forhold til andelen af befolkningen. I forlængelse heraf er det relevant at nævne, at ældre på 65 år eller derover er den befolkningsgruppe, der har færrest røgalarmer og har sværest ved at vedligeholde dem. Kun 53 procent af denne gruppe har røgmeldere i boligen, mod 64 procent af befolkningen som helhed (fra "Befolkningsundersøgelse om røgmeldere i private boliger").

Samtidig peger tallene i dødsbrandestatistikken på, at den adfærdspåvirkende indsats er vigtig, når det handler om at undgå dødsfald i forbindelse med brande. Den afhjælpende indsats kommer nemlig til kort, når det handler om dødsbrande, idet ca. 70 pct. af de omkomne rent faktisk er døde, inden redningsberedskabet ankommer til skadestedet.

På baggrund af viden om dødsbrande valgte man fra Beredskabsstyrelsen side at iværksætte en adfærdspåvirkende indsats i samarbejde med relevante aktører på området.

Informationsindsatsen "Undgå brand i hjemmet" blev udviklet som et led i handlingsplanen for nedbringelse af antallet af dødsbrande (december 2000). Formålet med handlingsplanen var dels at stille forslag om, hvordan antallet af dødsbrande kunne nedbringes, dels at pege på hvordan man fremadrettet kunne arbejde med systematisk og konsekvent videnindsamling på området. Handlingsplanen var et resultat af et samarbejde i "Referencegruppen for nedbringelse af antallet af dødsbrande" med repræsentanter fra bl.a. Rigspolitiet, Rigshospitalet, Københavns brandvæsen, Foreningen af kommunale beredskabschefer, Beredskabsstyrelsen og Peter Mygind Leth, på daværende tidspunkt lektor på Retsmedicinsk Institut på Århus Universitet.

På baggrund af handlingsplanens anbefalinger blev de ældre i år 2000 udpeget som en central målgruppe for forebyggelsesinitiativer i relation til dødsbrande:

"Ældre over 65 udgør omkring halvdelen af alle personer, som dør ved brande i Danmark, og er dermed den mest udsatte aldersgruppe. Til sammenligning udgør ældre over 67 kun 13,2 % af befolkningen..."<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> side 5 i "Handlingsplan for nedbringelse af antallet af dødsbrande i Danmark", Beredskabsstyrelsen, december 2000. Det bør bemærkes, at de ældre i år 2000, før kampagnen om "Undgå brand i hjemmet", havde en overrepræsentation i dødsbrandestatistikken på næsten 400 procent.

(side 5 i "Handlingsplan for nedbringelse af antallet af dødsbrande i Danmark", Beredskabsstyrelsen, december 2000).

I handlingsplanen fik man karakteriseret de ældres problemer i forhold til at undgå brand/omkomme i brand. Et af de største problemer, der kendetegner den ældre gruppe over 65 år, der omkommer i brand, er, at de oftest bor alene og har nedsat mobilitet og reaktionsevne. De mangler altså ikke blot hjælp og information om brand, men også selve evnen til at reagere rationelt/hurtigt på fare. Derfor valgte man en kommunikationsindsats, hvor den bærende metode var at aktivere diverse netværk omkring de primært hjemmeboende ældre. På den måde kunne man, samtidigt og fra mange forskellige fronter, informere de ældre og forsøge at kompensere for deres manglende/svækkede reaktionsevner.

I "Referencegruppen for nedbringelse af antallet af dødsbrande" blev relevante netværk udpeget. Det blev primært de kommunale redningsberedskaber og Ældre Sagens lokalkomiteer, som lokalt skulle organisere, hvordan informationerne om brandsikkerhed skulle videreformidles til de ældre (f.eks. via arrangementer, besøg eller via andre netværk(hjemmeplejen etc.)).

Referencegruppens repræsentanter fra Beredskabsstyrelsen og Ældre Sagen varetog kontakten til henholdsvis de kommunale redningsberedskaber og Ældre Sagens lokalkomiteer. Desuden deltog Referencegruppen i design af informationsindsatsen i samarbejde med Beredskabsstyrelsen.

Informationskampagnen består af følgende informationsmaterialer:

- En pjece med ti råd om brandsikkerhed henvendt til de ældre (2001).
- En checkliste om brandsikkerhed til brug for de ældres omsorgspersonale, f.eks. hjemmeplejen (2001).
- En video samt en række overhead slides til brug for bl.a. debatmøder med de ældre, f.eks. på ældrecentre eller i foreningsregi (2002).

I første omgang, 2001/sept.2002, var informationsindsatsen begrænset til tre forsøgskommuner, Ringe, Århus og Søllerød kommune. Organiseringen af informationsindsatsen i de tre kommuner blev evalueret i efteråret 2002 og er beskrevet i rapporten "Erfaringsrapport om ældre og brand"(Beredskabsstyrelsen, oktober 2002).

Efter en justering af informationsmaterialerne blev de udsendt landsdækkende til samtlige kommunale redningsberedskaber og lokalkomiteer i Ældre Sagen. Materialerne blev desuden på opfordring sendt til alle social- og sundhedsskoler i august 2003.

### **3.1 Aktører i informationsindsatsen "Undgå brand i hjemmet"**

I forbindelse med informationsindsatsen "Undgå brand i hjemmet" nævnes en del forskellige aktører. Til læserens orientering følger her en kort beskrivelse af Ældre Sagen, ældrerådet og det statslige og kommunale redningsberedskab.

## *Ældre Sagen*

Overordnede formål fra Ældre Sagens hjemmeside:

- at virke for de ældres sag,
- at virke for den ældre generations medindflydelse i samfundet og medbestemmelse over egne vilkår,
- at opnå størst mulig tilslutning hertil i befolkningen,
- at tale de ældres sag over for regeringen, folketinget, amter, kommuner og andre, der træffer beslutninger med indvirkning på ældrebefolkningens forhold,
- at bidrage til at opfylde ældres ønsker og forventninger til tilværelsen, såsom ved samvær indbyrdes og med de yngre generationer, for herved og på andre måder at medvirke til at sikre ældre friheden til og forudsætningerne for at klare sig selv bedst og længst muligt på deres egne betingelser som livsglade, aktive og ligeværdige medlemmer af samfundet.

Ældre Sagen blev stiftet som forening den 14. oktober 1986. Alle voksne over 18 år kan blive medlemmer af Ældre Sagen. Medlemstallet var allerede første år på 90.000, men siden er foreningen vokset eksplosivt og i dag har Ældre Sagen 475.000 medlemmer. Ældre Sagen er organiseret i en delegeret forsamling, som er Ældre Sagens øverste myndighed, der træffer alle overordnede beslutninger. Delegeretforsamlingen består af Ældre Sagens bestyrelse, kredsformændene samt formanden fra hver enkel lokalkomite og bydelsgruppe.

Ældre Sagens medlemmer er organiseret i 221 lokalkomiteer (inklusive 6 bydelsgrupper). En lokalkomite dækker normalt en kommune. Lokalkomiteerne arbejder sammen i kredse og kredsene svarer til landets 14 amter samt København og Frederiksberg.

Lokalkomiteerne er udgangspunktet for Ældre Sagens sociale arbejde. De frivillige kan ikke pålægges opgaver, så derfor tager de lokale aktiviteter udgangspunkt i den enkelte frivillige og den enkelte komites ressourcer og ønsker. Frivilligafdelingen i Ældre Sagen tager sig bl.a. af at ruste de frivillige gennem bl.a. kursusvirksomhed og kompetenceudvikling.

## *Ældrerådene*

Målet med ældrerådene er at øge ældres medindflydelse og medansvar gennem dialog og samarbejde. Via ældrerådene kan ældre drøfte og følge indholdet og udformningen af kommunens ældrepolitik. Socialministeriets Vejledning af 1998 fremhæver, at ældrerådenes arbejdsområde ikke kun er de socialt og fysisk svageste borgere, der har behov for omsorg og pleje enten hjemme eller i plejeboliger, men også alle andre forhold, der berører de ældre f.eks. trafik, idræt, kultur etc.

Det er lovbestemt at kommuner skal oprette ældreråd og har pligt til at høre ældreråd om alle emner af betydning for ældre. Ældrerådene er kontaktleddet mellem borgere og kommunen. Ældrerådets opgaver er at rådgive kommunens politikere og ansatte om ældrepolitiske forhold. I større kommuner kan der nedsættes flere ældreråd.

Ældrerådene bliver valgt ved direkte valg. Antallet af medlemmer i ældrerådene er minimum 5 og valgperioden er oftest 4 år, men det fastsættes lokalt. I mange kommuner finder et meget nært samarbejde sted mellem ældrerådet og Ældre Sagens lokalkomite (nogle steder eksistere der ligefrem personsammenfald).

#### *Beredskabsstyrelsen og de kommunale redningsberedskaber*

Beredskabsstyrelsen leder det statslige redningsberedskab og forestår koordineringen af den civile sektors beredskab. Desuden varetager Beredskabsstyrelsen bl.a.:

- opgaver i relation til Forsvarsministeriets departement
- tilsyns- og rådgivningsopgaver i relation til de kommunale redningsberedskaber og andre myndigheder m.fl.,
- generel udvikling på det beredskabsfaglige område
- og en række operative opgaver.

Beredskabsloven er det lovmæssige grundlag for Beredskabsstyrelsen. Ifølge den er redningsberedskabets hovedopgave at forebygge, begrænse og afhjælpe skader på personer, ejendom og miljø såvel ved ulykker og katastrofer i hverdagen som ved eventuelle krigshandlinger. Det forebyggende arbejde består dels af det norm- og regeludstedende arbejde (teknisk forebyggelse) dels af holdnings- og adfærdspåvirkning (taktisk forebyggelse).

Redningsberedskabet består af såvel det statslige redningsberedskab (Beredskabsstyrelsen og herunder det statslige, regionale beredskab) og det kommunale beredskab (de kommunale brandvæsener).

Det kommunale redningsberedskab hører under kommunalbestyrelsen.

### **3.2 Evaluering i 2003**

I 2003 blev informationsindsatsen "Undgå brand i hjemmet" evalueret gennem en spørgeskemaundersøgelse sendt til de kommunale redningsberedskaber og Ældre Sagens lokalkomiteer. Undersøgelsen i sin helhed foreligger i rapportform (Evaluering af kampagnen "Undgå brand i hjemmet", Udredning og analyse, december 2003).

Referencegruppen for nedbringelse af antallet af dødsbrande ønskede med evalueringen at få oplysninger om organiseringen af informationsindsatsen og at få undersøgt dens gennemslagskraft, både hos netværket, og hos de ældre selv.

Undersøgelsen i 2003 pegede på en række forhold som vanskeliggjorde kommunikationsindsatsen. Bl.a. at mange af Ældre Sagens lokalkomiteer ikke havde noget kendskab til materialet, men til gengæld så positivt på materialet og ønskede at bidrage. Modsat havde de kommunale redningsberedskaber kendskab til materialet og var generelt positive, men anførte, at der ikke kunne afses tid til at bidrage.

På baggrund af undersøgelsens resultater blev det besluttet primært at koncentrere indsatsen i Ældre Sagens regi. Samtidig ønskede man at bibeholde de kommunale redningsberedskabers engagement. Imidlertid var vurderingen, at hverken tid eller ressourcer på det kommunale område ville blive forøget i nærmeste fremtid og derfor

forventede man ikke en optimering af indsatsen fra det kommunale beredskabs side. Afdelingschef fra Frivilligafdelingen i Ældre Sagen og samtidig medlem af referencegruppen for nedbringelse af antallet af dødsbrande, varetog kontakten til Ældre Sagen. Han angav, at en del af den manglende kommunikation i Ældre Sagen skyldtes, at man fra central side i Ældre Sagen havde benyttet en u hensigtsmæssig lokal samarbejdspart. Man ville derfor forsøge at udbrede kendskabet til informationsmaterialet hos andre relevante lokale aktører i Ældre Sagens lokalkomiteer.

### **3.3 Status fra Ældre Sagen om ældre og brandsikkerhed**

Orientering fra Ældre Sagen om igangsatte initiativer efter 2003:

- Sekretariatet i Ældre Sagens Frivilligafdeling har de seneste 2 år udsendt materialet "Undgå brand i hjemmet" til de lokalkomiteer, som ønsker det. I et helt år har de 221 lokalkomiteer hver måned fået en bestillingsliste med materialer fra Ældre Sagen. Her har man fået tilbudt materialet "Undgå brand i hjemmet".  
Der eksisterer ingen opgørelse over, hvor mange der har rekvireret materialet.
- I foråret 2005 orienterede Ældre Sagens 2 Social- Humanitære konsulenter på 16 møder i hele landet om projektet "Undgå brand i hjemmet". På møderne deltog ca. 240 Social- Humanitære kontaktpersoner. Disse kontaktpersoner servicerer og koordinerer bl.a. alle Ældre Sagens frivillige besøgsvenner, som kommer i de ældres hjem. Nogle har efterfølgende rekvireret mere materiale. På møderne gav man udtryk for, at man gerne så, at Ældre Sagen tog initiativ til, at emnet "Brand" bliver udbygget til at gælde alle former for forebyggelse i hjemmet. Flere gav udtryk for, at f.eks. faldulykker var et meget større problem end brand. Man ville f.eks. også gerne vide noget mere om hjertestart.
- I foråret 2005 tog Beredskabsforbundet kontakt med Ældre Sagen om et samarbejde de frivillige imellem. Der blev afholdt et møde, og man blev enige om forsøgsprojekter med temaerne "brand – faldulykker- og hjertestart." Forsøgene foregår i kommunerne: Bornholm, Vordingborg, Fåborg, Kolding og Løgstør. Forsøgene er endnu ikke blevet evalueret.



## 4 Metode

Denne opfølgende brugerundersøgelse af "Undgå brand i hjemmet" hos udvalgte kommunale redningsberedskaber og Ældre Sagens lokalkomiteer tager naturligt afsæt i resultaterne fra den forrige brugerundersøgelse i 2003.

Som opfølgning på brugerundersøgelsen i 2003 blev der i løbet af november/december 2005 gennemført 28 kvalitative telefoninterviews, henholdsvis af brugere fra de kommunale redningsberedskaber og fra Ældre Sagens lokalkomiteer.

Respondenterne i undersøgelsen blev identificeret og udvalgt på baggrund af spørgeskemabesvarelserne i brugerundersøgelsen fra 2003 og i samarbejde med Ældre Sagens medlem af Referencegruppen. Der blev rettet direkte henvendelse (via mail og telefon) til 30 kommunale redningsberedskaber, mens afdelingschefen fra Ældre Sagen udpegede brugere af "Undgå brand i hjemmet" fra Ældre Sagens lokalkomiteer. Resultatet blev, at 24 kommunale redningsberedskaber deltog i interviewundersøgelsen, samt 4 repræsentanter fra Ældre Sagens lokalkomiteer. Denne svarfordeling svarer stort set til svarfordelingen i brugerundersøgelsen 2003, hvor 8 indsendte spørgeskemaer fra Ældre Sagen var udfyldt fyldestgørende mod 21 af spørgeskemaerne fra de kommunale redningsberedskaber.

Der blev udarbejdet en spørgeguide med ni spørgsmål i forbindelse med udførelsen af de 28 telefoninterviews. Spørgeguiden er gengivet på næste side.

## Spørgeguide til "Undgå brand i hjemmet"

### 1. Din profil?

- Hvad er din funktion og dit arbejdsområde i det kommunale redningsberedskab/ (Ældre Sagen)?

### 2. Behov

- Er der efter din mening et behov for at informere ældre om deres brandsikkerhed?
- Hvem bør informere?

### 3. Egen indsats

- a. Hvad har du/l gjort for at informere ældre om deres brandsikkerhed?
- b. Har du benyttet informationsmaterialet "Undgå brand i hjemmet"?
- c. Hvis nej, hvorfor ikke?

### 4. Brug?

- A. Hvordan fik du kendskab til informationsmaterialet "Undgå brand i hjemmet"?
- B. Bruger du/har du brugt informationsmaterialet siden brugerundersøgelsen i 2003?
- C. Har I andre forebyggende aktiviteter på brandområdet rettet imod ældre?
- D. Hvis ja fortæl/forklar om aktiviteterne?

### 5. Brug?

- Hvordan bruger du informationsmaterialerne til at informere de ældre om brandsikkerhed?

### 6. Organisering?

- A. Har du/l brugt de ældres netværk (private og professionelle) til at kommunikere brandsikkerhed til de ældre?
- B. Hvorfor? Hvorfor ikke?
- C. Har du gjort dig overvejelser over, hvordan man ideelt set burde informere de ældre?

### 7. De ældre

- A. Nåede informationsmaterialet og budskaberne efter din opfattelse ud til de ældre (ja) (nej) Hvorfor?
- B. Hvis ja, hvordan modtog de ældre budskaberne (Beskriv reaktioner)?

### 8. Har de ældre taget de 10 gode råd til sig og evt. ændret rutiner?

- A. Ved at have et glas vand ved sengen/stolen (ja) (nej)
- B. Ved at have fået installeret røgalarmer (ja) (nej)
- C. Andet (skriv)

### 9. Dit forslag til hvordan vi for fremtiden skal arbejde med de ældres brandsikkerhed rundt omkring i kommunerne?

- A. Hvad er Beredskabsstyrelsens (Ældre Sagens) rolle? Hvad er de kommunale aktørers rolle?
- C. Hvordan er det nu? Hvordan skulle det ideelt set være?

## 5 Analyse af besvarelsene

### 5.1 Ældre Sagens besvarelsener i interviewet

Fire repræsentanter fra Ældre Sagens lokalkomiteer valgte at deltage i interviewundersøgelsen.

Her under følger en gennemgang af de fire besvarelsener.

#### *Respondenternes funktion/arbejdsområde*

I undersøgelsen deltog to lokalformænd og to ældrepolitiske kontaktpersoner fra Ældre Sagens lokalkomiteer.

#### *Behov for information og af hvem*

På spørgsmålet, om hvorvidt der er behov for at informere de ældre om deres brandsikkerhed, svarer alle Ældre Sagens repræsentanter, at der er behov for information. Samtidig angiver tre ud af fire, at der især eksisterer et behov hos de ældre, der bor alene i eget hjem, mens en især peger på Plejehjemmenes informationsbehov.

Alle Ældre Sagens repræsentanter i denne undersøgelse er enige om, at det ikke er dem, der bør informere de ældre om brand. 3 peger på, at bl.a. ælðrerådene i kommunerne bør løfte denne opgave, mens en peger på, at de lovpligtige kommunale hjemmebesøg hos alle ældre over 75 år er et ideelt forum til at snakke brandsikkerhed med de ældre hjemmeboende. Samtidig angiver en af respondenterne, at Ældre Sagen kan bidrage med at uddele pjecer i deres netværk.

#### *Egen indsats*

Når spørgsmålet går på lokalkomiteernes egne indsatser i forbindelse med at informere de ældre om brand, svarer tre, at de ikke har haft nogen specielle aktiviteter, udover at have materialet liggende i deres lokaler, så medlemmer af Ældre Sagen kunne bruge materialerne i forbindelse med deres aktiviteter (møder, foredrag, hjemmebesøg, osv.). En anden af respondenterne angiver, at de i deres lokalkomite har ladet ælðrerådet i kommunen varetage informationsindsatsen.

#### *Brugen af materialer*

Alle respondenterne svarer, at de har benyttet informationsmaterialet "Undgå brand i hjemmet". En angiver, at meningen er at lade de stærke ældre i Ældre Sagen informere de svage hjemmeboende ældre via informationsmaterialerne (f.eks. de frivillige besøgsvenner). Det har de gjort i hans lokalkomite. Men et centralt problem i denne forbindelse er, at man som besøgsven typisk opfatter sin mission som at bibringe de ældre social kontakt, hygge og omsorg, og derfor har besøgsvennen svært ved at snakke om ubehagelige emner, såsom brand, død og ulykker.

Alle respondenterne fik kendskab til materialet gennem Ældre Sagen. To af respondenterne bruger informationsmaterialet løbende, primært som uddeling eller som

”udstilling” og ”udlån” til lokalkomiteens medlemmer. En svarer, at de lader deres ”Aktivitetsledelse” informere de ældre ved at uddele pjecer og vise videoen. En anden svarer, at de ikke benytter informationsmaterialet i øjeblikket. Alle respondenterne fra Ældre Sagens lokalkomiteer svarer, at de ikke har andre forebyggende aktiviteter på brandområdet rettet imod de ældre.

På spørgsmålet om, hvordan de bruger informationsmaterialerne, svarer en af respondenterne, at de informerer de ældre via ældrerrådet i kommunen, tre svarer at de ”udstiller” og ”udlåner” materialet til egne medlemmer og f.eks. plejehjem og andre interesserede. To svarer, at de har brugt deres medlemmer til at informere og besøge de svage ældre generelt, men man ved ikke, hvor meget de har behandlet emnet brand. To andre svarer, at de ikke har benyttet de ældres netværk i denne forbindelse.

Når der bliver spurgt til respondenternes eventuelle overvejelser om, hvordan de ældre ideelt set burde informeres om brand og brandsikkerhed, svarer to, at det har de ikke overvejet, mens to andre respondenter svarer, at uddeling af materiale og fokus på emnet i landsdækkende medier er vejen frem.

#### *De ældre og materialet*

Alle respondenterne fra lokalkomiteerne svarer, at de ikke ved, om materialet er nået ud til de ældre, og at de heller ikke ved, hvordan de ældre har modtaget informationsmaterialets budskaber og gode råd.

#### *Fremtidig indsats og rollefordeling*

Alle respondenterne fra Ældre Sagens lokalkomiteer har forslag til, hvordan der for fremtiden skal arbejdes med de ældres brandsikkerhed ude i kommunerne, og hvordan rollefordelingen aktørerne imellem skal være. En synes, at informationsindsatsen skal køres via ældrerrådene, da de har politisk indflydelse i kommunen. En anden mener, at der bør informeres bedre om brand- og brandsikkerhed på plejehjemmene, da brandsikkerheden efter hans mening er for lavt prioriteret. Her er det personalet der skal informeres bedre. Samtidig ønsker han, at man løbende tager emnet op og udarbejder et mere omfattende materiale, da det eksisterende efter hans mening er for banalt. En tredje mener, at beredskabsnævnene skal tage emnet op og informere de ældre, og endelig synes den sidste respondent, at Ældre Sagen kunne komme mere på banen og samarbejde med kommunerne om at informere de ældre. F.eks. kunne kommunen sende informationerne til de ældre samtidig med pensionsopgørelserne, som alle ældre, efter hans udsagn, læser med stor interesse.

## **5.2 De kommunale redningsberedskabers besvarelser i interviewet**

24 kommunale redningsberedskaber valgte at deltage i interview-undersøgelsen. Her under følger en gennemgang af deres besvarelser.

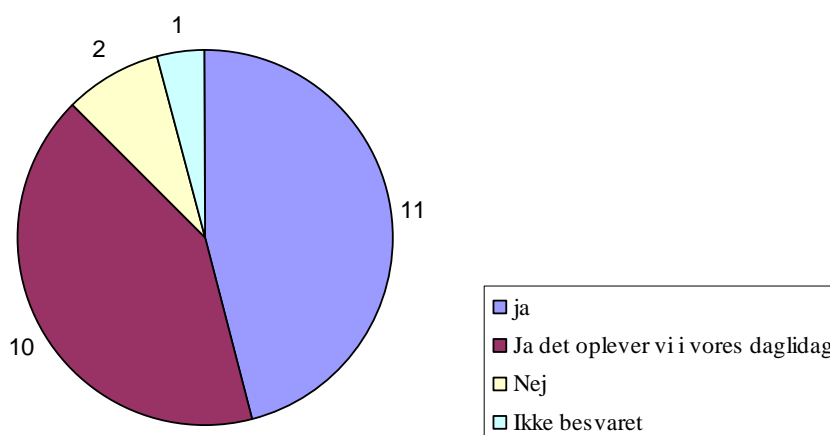
### *Respondenternes funktion og arbejdsområde*

I undersøgelsen deltog 12 beredskabschefer, 3 viceberedskabschefer, 5 beredskabsinspektører, 1 viceberedskabsinspektør, 1 planlægger, 1 brand- og bygningsinspektør og 1 souschef for brandvæsenet.

### *Behov for information og af hvem*

På spørgsmålet om hvorvidt der er behov for at informere de ældre om brandsikkerhed, svarer 21 af de 24 interviewede kommunale redningsberedskaber, at der er et behov. To mener ikke, at de ældre har specielle behov, og en svarer ikke på spørgsmålet. Af de 21, der svarer bekræftende, svarer 10, at de i deres hverdag oplever, at de ældre mangler information om brand og brandsikkerhed. (Se figur til spørgsmål 2a)

#### **Spørgsmål 2a: Er der efter din mening et behov for at informere de ældre**

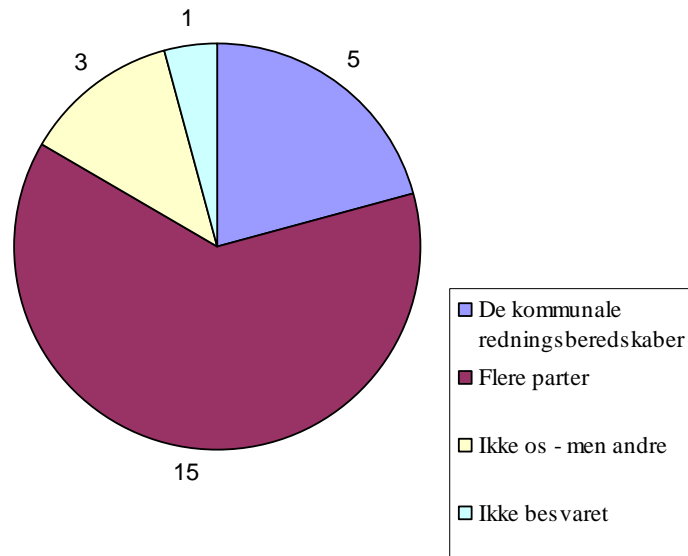


#### Kommentarer i øvrigt:

- Der er problemer med de ældre på flere niveauer. Men først og fremmest svarer de ældre brandsikkerhedsmæssigt ikke til deres livsstil/livssituation. F.eks. er deres boliger ofte dimensioneret til et yngre og mere velfungerende menneske, der reagerer anderledes hurtigt og rationelt i en brandsituation.
- De ældre, både dem der bor hjemme og dem der er på plejehjem, fylder meget i vores udrykningsstatistik.

Hovedparten af de adspurgte, nemlig 15 personer, svarer, at der skal flere parter på banen, når opgaven med at informere de ældre skal løftes. Fem mener, at ansvaret primært påhviler de kommunale redningsberedskaber, hvorimod tre ikke synes, at det er deres opgave at informere de ældre. En besvarer ikke spørgsmålet. (Se figur til spørgsmål 2b)

### Spørgsmål 2b: Hvem bør informere?

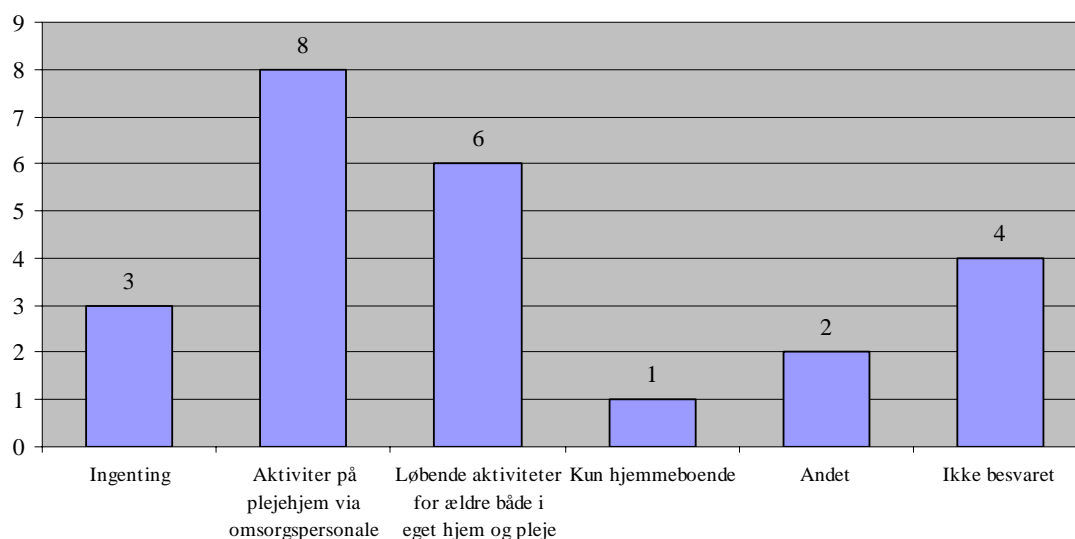


#### *Egen indsats*

Når der bliver spurgt til de kommunale redningsberedskabers egen indsats i forhold til at informere de ældre om brandsikkerhed svarer 3, at de ingenting har gjort, hvorimod 17 har haft initiativer i gang og 4 ikke besvarer spørgsmålet. Ud af de 17 svarer 8, at de har haft/har aktiviteter på forskellige plejehjem, primært rettet mod omsorgspersonalet. 6 svarer, at de løbende har haft aktiviteter for ældre både på plejehjem og i eget hjem via hjemmeplejen. 1 svarer, at de udelukkende har haft aktiviteter rettet mod de hjemmeboende via hjemmeplejen, 2 svarer andet.

Ud af de 17, der har haft/har initiativer rettet mod de ældre, svarer nogle, at de har været hjemme hos kommunens ældre og sat røgmeldere op, og at de herefter varetager vedligeholdelsen af de opsatte røgmeldere. Disse røgmeldere er som oftest finansieret uden om det kommunale system, mange gange af private foreninger, f.eks. LIONS, forsikringsselskaber eller Beredskabsforbundet. Mange af de interviewede angiver, at de har ønske om at igangsætte røgalarmprojekter rundt omkring i kommunerne, men desværre ikke har kunnet skaffe ressourcer til sådanne initiativer i kommunalt regi. (Se figur til spørgsmål 3)

### Spørgsmål 3: Hvad har du/I gjort for at informere ældre om deres brand-sikkerhed



#### *Brugen af materialet*

13 af de adspurgte 24 svarer, at de har benyttet informationsmaterialet ”Undgå brand i hjemmet”, mens ni svarer, at de ikke har benyttet det og to ikke besvarer spørgsmålet.

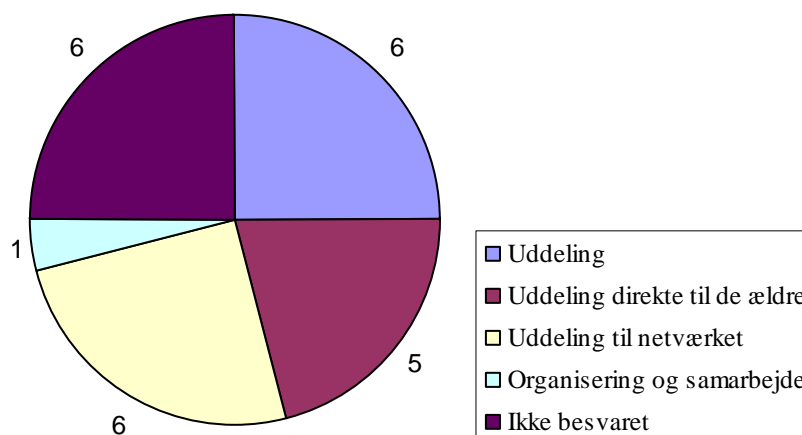
På spørgsmålet om, hvordan de fik kendskab til informationsmaterialet ”Undgå brand i hjemmet”, svarer 22, at de fik kendskab til materialet gennem Beredskabsstyrelsen (omtale, breve og udsendelse) og to besvarer ikke spørgsmålet.

15 af de adspurgte svarer, at de har benyttet informationsmaterialet siden brugerundersøgelsen i 2003, mens 8 svarer, at de ikke har benyttet det siden 2003. En besvarer ikke spørgsmålet.

Når der bliver spurgt til, om de kommunale redningsberedskaber har andre brandforebyggende aktiviteter rettet mod de ældre svarer 12, at det har de, mens 11 ikke har andre aktiviteter. En besvarer ikke spørgsmålet.

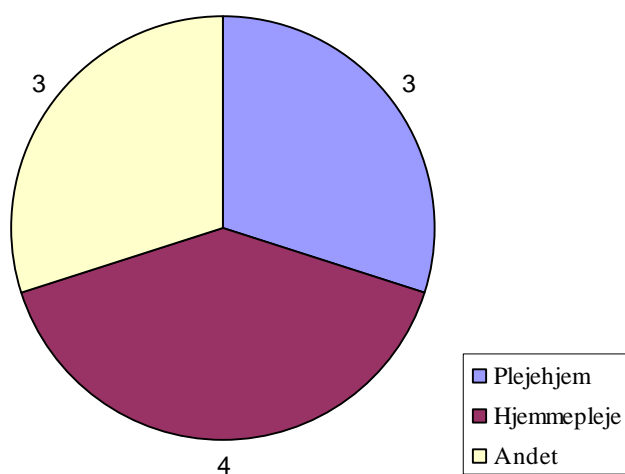
På spørgsmålet om hvordan de kommunale redningsberedskaber bruger informationsmaterierne svarer 17, at de uddeler materialet. 6 uddeler materialet til flere parter, 5 direkte til de ældre, 6 til netværket (primært omsorgspersonalet på plejehjem og i hjemmeplejen). En svarer, at han tager materialet med på møder i kommunen, hvor han samarbejder med bl.a. socialforvaltningen. 6 besvarer ikke spørgsmålet. (Se figur til spørgsmål 5)

**Spørgsmål 5: Hvordan bruger du informationsmateriale til at informere de ældre?**



10 af de adspurgte kommunale redningsberedskaber svarer, at de har brugt de ældres netværk til at kommunikere brandsikkerhed. 8 svarer, at de ikke har brugt de ældres netværk, mens 6 ikke besvarer spørgsmålet. Af de 10, der har valgt at benytte de ældres netværk, svarer 4, at de primært har informeret de ældre gennem hjemmeplejen, 3 har informeret gennem plejehjemmene. Tre svarer andet. (Se figur til spørgsmål 6)

**Spørgsmål 6: Hvis ja - hvilke netværk?**



13 af de adspurgte svarer, at de har overvejet, hvordan man ideelt set bør informere de ældre, 7 svarer, at det har de ikke overvejet, og 4 svarer ikke på spørgsmålet. Ud af de 13, der har overvejet hvordan man ideelt burde informere de ældre, svarer 7, at de mener, at der bør være mere personlig kontakt med de ældre, når der skal informeres om brandsikkerhed.

Centrale kommentarer til spørgsmålet om, hvordan man kan informere de ældre om brand:

- ”Undgå brand i hjemmet” bør indgå som et fast tilbud i social- og sundhedsforvaltningen. Hvert år opsamling på viden hos det personale, der kommer hos de ældre – både plejehjem og hjemmeboende.
- Kampagnen bør køres via hjemmeplejen, der visiterer de ældre og ved, hvem der er svage og har behov for denne viden.
- Man bør tage udgangspunkt bredt i de ældres sikkerhed. Det bør være håndgribeligt i hjemmet hos den ældre. Hjemmeplejen har desværre ikke tid, så man må gå andre veje for at opnå personlig kontakt, f.eks. via de frivillige. Sikkerhedstjek via kommunen, tværsektorielt samarbejde.
- Det er et problem at få afsat ressourcer og tid, da indsatsen på dette område ikke er et lovkrav og heller ikke bliver målt.

#### *De ældre og materialet*

På spørgsmålet om informationsmaterialerne nåede ud til de ældre, mente 10, at det gjorde de, mens 7 angiver, at det ved de intet om. 7 besvarer ikke spørgsmålet. Samtidig svarede 7, at de ældre modtog materialet positivt, mens 10 ikke har kendskab til de ældres reaktion og 7 ikke besvarer spørgsmålet. Til spørgsmålet om de ældre har taget de 10 råd til sig og ændret rutiner svarer 8, at det havde de. 8 svarer, at de ikke kan vurdere det, og 8 vælger ikke at besvare spørgsmålet.

Kommentarer til spørgsmålet om de ældre har taget budskaberne til sig:

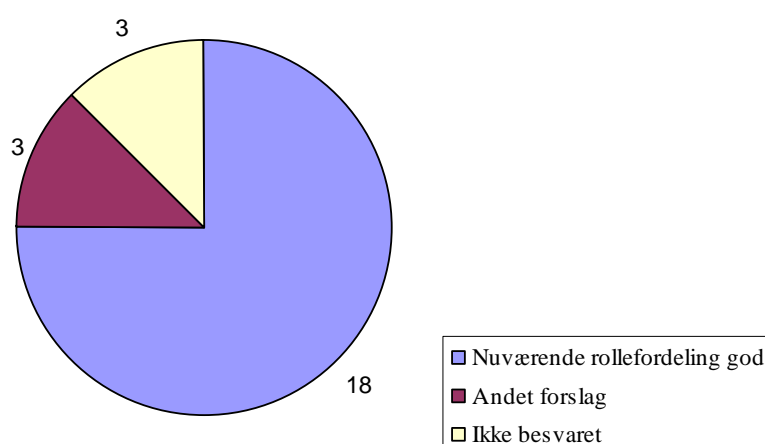
- De ældre er blevet mere bevidste om rygning og brug af åben ild, men de er stadig ikke bevidste om røgalarmer og boligens indretning.
- Svært at vurdere, men der har i vores kommune ikke været brand hos ældre i den periode, vi har informeret de ældre om brand.
- Når jeg snakker med de ældre vil de meget gerne fortælle om, at de følger rådene og forebygger brand.

#### *Fremtidig indsats og rollefordeling*

Når de kommunale redningsberedskaber bliver spurgt om, hvordan de for fremtiden skal arbejde med de ældres brandsikkerhed ude i kommunerne, svarer 18, at den nuværende rollefordeling mellem Beredskabsstyrelsen og de kommunale redningsberedskaber er god. Stort set alle angiver, at de hverken har kompetencer eller tid til at udarbejde informationsmateriale ude i kommunerne. Derfor ønsker de, at Beredskabsstyrelsen skal varetage indsamlingen af viden, igangsættelse af

koordinerende forebyggelsesaktiviteter samt udvikling af færdigt informationsmateriale til brug ude i kommunerne. I forlængelse heraf er der mange, der bemærker, at de desværre heller ikke har tid eller ressourcer til at føre initiativerne videre ude i kommunerne. 3 har andre forslag, der alle handler om, at Beredskabsstyrelsen bør tage initiativerne op på et kommunalpolitisk plan, mens 3 ikke besvarer spørgsmålet. (Se figur til spørgsmål 9).

**Spørgsmål 9: Dit forslag til hvordan vi for fremtiden skal arbejde med de ældres brandsikkerhed rundt omkring i kommunerne**



**Kommentarer til fremtidig indsats og rollefordeling:**

- Vi har hverken tid eller ressourcer ude i kommunerne til at lave andet, end det vi bliver målt og vejret på – desværre er det sådan.
- Vi brandmænd er ikke gode nok til at informere. Vi er for upædagogiske, måske især overfor de ældre. Vores interesse ligger i brand og redning – ikke forebyggelse. Vi bør have mere uddannelse, så vi kan blive klædt på til opgaven.
- Taktisk forebyggelse bliver ikke anerkendt nok, der er for få ressourcer til området.
- Man bør gå gennem socialforvaltningen og få den brede tilgang til ældres sikkerhed og sundhed og på den måde tænke brandsikkerhed sammen med information om f.eks. faldulykker og sund kost.
- Koordination af budskaberne til de ældre er vigtig, for mange aktører laver mange forskellige tiltag, og de ældre bliver forvirrede. Bedre med mange afsendere om et samlet budskab.
- De frivillige bør udnyttes bedre i forebyggelsesindsatsen.
- I forbindelse med den risikobaserede dimensionering er der åbnet mere op for at prioritere forebyggelse ude i kommunerne. De nye risikostyringskoordinatorer vil naturligt være interesserede i at forebygge.

### 5.3 Sammenfatning på besvarelsene

På baggrund af besvarelsene kan følgende sammenfattes:

#### *Behov*

Stort set alle respondenter i undersøgelsen angiver, at der er et behov for information til de ældre om deres brandsikkerhed. Derimod mener alle respondenterne fra Ældre Sagen, at det ikke er deres opgave at informere de ældre om brand, men peger i stedet på ældrerådene i kommunerne.

Kun tre ud af 24 respondenter fra det kommunale redningsberedskab angiver, at de ikke synes, at det er deres opgave at informere de ældre om brandsikkerhed. Fem mener, at de er de hovedansvarlige for kommunikationen til de ældre, mens 15 angiver, at de kommunale redningsberedskaber bør informere i samarbejde med flere parter.

#### *Egen indsats*

Ældre Sagens lokalkomiteer angiver, at de ikke har haft egne aktiviteter for ældre om brandsikkerhed. 17 ud af 24 kommunale redningsberedskaber angiver, at de har egne aktiviteter rettet mod de ældre. 8 ud af 17 har primært haft aktiviteter rettet mod omsorgspersonalet (her tænkes især på samtaler i forbindelse med brandsyn og kursus i elementær brandbekæmpelse).

#### *Brugen af materialet*

Alle respondenterne fra Ældre Sagen svarer, at de har brugt ”Undgå brand i hjemmet”. De har ikke organiseret kommunikationsarbejdet i relation til ”Undgå brand i hjemmet”, og derfor har de ikke iværksat samarbejde mellem de ældres netværk. I stedet har de primært haft informationsmaterialet liggende til udlån i deres foreningslokaler. En respondent har derudover givet materialet videre til Ældrerådet i kommunen.

Godt halvdelen af respondenterne fra de kommunale redningsberedskaber har benyttet ”Undgå brand i hjemmet”. Hovedparten af de kommunale redningsberedskaber (17) uddeler materialet og har altså ikke organiseret en egentlig informationsindsats i relation til ”Undgå brand i hjemmet”. En del (6) uddeler materialet til netværkene (netværk angives her som enten hjemmeplejens personale og/eller plejehjemspersonalet isoleret), men har ikke organiseret et egentligt samarbejde eller en samlet indsats rettet mod de ældre. En enkel respondent har materialet fra ”Undgå brand i hjemmet” med til møder med socialforvaltningen i kommunen.

På spørgsmålet, til hvordan man ideelt set burde informere de ældre, svarer 2 af Ældre Sagens respondenter, at de ikke har forslag, og to svarer, at uddeling af materialet og fokus på emnet i landsdækkende medier er vejen frem. 13 af respondenterne fra de kommunale redningsberedskaber har forslag til, hvordan man ideelt set burde informere de ældre. 7 ud af de 13 mener, at der bør være mere personlig kontakt med de ældre, når de skal informeres om brand og brandsikkerhed. Mange af respondenterne anfører, at

der bør afsættes flere midler til forebyggelse, hvis man skal informere de ældre professionelt.

#### *De ældre og materialet*

Alle respondenter fra Ældre Sagen svarer, at de hverken ved om de ældre har modtaget informationsmaterialet, eller hvordan de ældre har modtaget budskaberne og de gode råd om brandsikkerhed. 10 ud af 24 respondenter fra de kommunale redningsberedskaber svarer, at informationsmaterialerne er nået ud til de ældre. 7 andre angiver, at de ikke ved, om materialerne er nået ud til de ældre. 7 angiver desuden, at de ældre har modtaget budskaberne og de gode råd positivt, mens 10 ikke har kendskab til de ældres reaktioner. 8 ud af 24 respondenter fra de kommunale redningsberedskaber mener desuden, at de ældre har ændret adfærd som følge af informationsmaterialet.

#### *Fremtidig indsats og rollefordeling*

Alle respondenterne fra Ældre Sagen tilkendegiver, at de har forslag til hvordan man i fremtiden bør arbejde med de ældres brandsikkerhed. En synes, at informationsindsatsen skal køres via ældrerådene, da de har politisk indflydelse i kommunen. En anden mener, at der bør informeres bedre om brand- og brandsikkerhed på plejehjemmene, da brandsikkerheden efter hans mening er for lavt prioriteret. Her er det personalet, der skal informeres bedre. En tredje mener, at Beredskabsnævnene skal tage emnet op og informere de ældre, og endelig synes en sidste respondent, at Ældre Sagen kunne komme mere på banen og samarbejde med kommunerne om at informere de ældre.

18 ud af 24 respondenter fra de kommunale redningsberedskaber svarer, at den nuværende rollefordeling mellem Beredskabsstyrelsen og de kommunale redningsberedskaber er god. Stort set alle angiver, at de hverken har kompetencer eller tid til at udarbejde informationsmateriale ude i kommunerne. Derfor ønsker de, at Beredskabsstyrelsen skal varetage indsamlingen af viden, igangsættelse af koordinerende forebyggelsesaktiviteter samt udvikling af færdigt informationsmateriale til brug ude i kommunerne. I forlængelse heraf er der mange, der bemærker, at de desværre heller ikke har tid eller ressourcer til at føre initiativerne videre ude i kommunerne. 3 har andre forslag, der alle handler om, at Beredskabsstyrelsen bør tage initiativerne op på et kommunalt politisk plan.

## **6 To kommunale initiativer om ældre og brandsikkerhed**

I dette afsnit følger en beskrivelse af to kommunale forebyggelsesprojekter om ældre og sikkerhed/brandsikkerhed. Begge projekter er fra 2005 og er beskrevet her som en slags ”gode eksempler” på, hvordan man kan gribe en forebyggelsesindsats an i kommunalt regi. Begge projekter har, i deres projektorganisering, fået mange forskellige lokale og også tværfaglige aktører til at bære informationerne om sikkerhed og brand helt ud til de ældre borgere i kommunerne. Begge projekter er i øvrigt omtalt på Beredskabsstyrelsens portal [www.brandforebyggelse.dk](http://www.brandforebyggelse.dk).

### **6.1 Sikre Seniorer på Frederiksberg**

I Frederiksberg kommune har man igangsat et projekt om ældre og brand, der bygger på et koncept brugt i Lund, i Sverige. Her behandles brand ikke som et isoleret emne, men indgår på lige fod blandt en række forebyggelsestemaer, der alle handler om de ældres sikkerhed.

Frederiksberg er en kommune, hvor en stor del af befolkningsgrundlaget er ældre mennesker. Inspireret af Beredskabsstyrelsens initiativer i relation til de ældre (Handlingsplanen og kampagnekoncept samt materialer fra ”Undgå brand i hjemmet”) valgte Beredskabschef Tommy Sillemann fra Frederiksberg at forsøge at sætte spot på de ældres brandsikkerhed på Frederiksberg. Der blev nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra primært Socialdirektoratet, men også interesseorganisationer blev indbudt til at deltage i arbejdet (2004). Arbejdsgruppen blev sammensat af repræsentanter fra hjemmeplejen, Frederiksberg Politi, det kommunale redningsberedskab, ældrerådet, Handicap- og brugerrådet, Ældre Sagen, Integrationsrådet, Beredskabsstyrelsen og Forebyggelsesteamet på Frederiksberg.

Et af arbejdsgruppens målsætninger var at indsamle viden om ældre og brand på Frederiksberg og herefter designe en indsats rettet mod kommunens ældre borgere. Statistikken over ældres ulykker viste samme tendens på Frederiksberg som den havde vist i kommunes svenske venskabsby, Lund. Her viste en undersøgelse af dødsfald blandt ældre, at antallet af dødsfald i langt højere grad skyldtes andre faktorer end brand. Især var og er faldulykker en hyppig dødsårsag blandt ældre. Ikke nødvendigvis dødsfald direkte affødt af faldet, men som en afledt effekt af det efterfølgende sygeforløb og hospitalsindlæggelse. Årsagerne til fald er mange, men skyldes ofte banale ting, såsom løse tæpper eller ledninger på gulvet, men også alvorlige ting som overfald og taske/trickyverier.

Arbejdsgruppen valgte på baggrund af resultaterne fra vidensindsamling og erfaringsudveksling med Lund at udvide målgruppen til både at omfatte ældre og andre udsatte grupper. Samtidig valgte man at udarbejde informationsmateriale, der omhandler tyveri, brand og faldulykker i tre pjecer samlet i en fælles samlemappe (maj 2005).

Projektet modtog i øvrigt støtte fra Beredskabsstyrelsens Informations- og oplysningspulje i 2005.

Informationsmaterialet skal følges op af informationsmøder afholdt af politiet, forebyggelsesteamet, hjemmeplejen og redningsberedskabet. Samtidig uddeles pjecerne til videreformidling/uddeling til relevante interesseorganisationer, Forebyggelsesteamet, visitationen og hjemmeplejens personale, biblioteket, Rådhuset og Politistationen.

I forbindelse med det videre arbejde er der oprettet et formaliseret samarbejde under navnet BSP (Brandvæsen Socialdirektorat Politi). Næste skridt i samarbejdet bliver evaluering af pjeceprojektet.

Dette skal evalueres i første halvår 2006, men allerede nu er tilbagemeldingerne positive mht. kendskabet til materialet blandt de ældre og omsorgspersonalet. Brandvæsen og politi forestår primo 2006 uddannelse af en række SOSU-assistenten i regi af Socialdirektoratet. Uddannelsen har til formål at klæde SOSU-assistenten fagligt på til bl.a. at kunne lære deres brugere om pjecernes indhold.

BSP gruppen vil fremadrettet inddrage Beredskabsstyrelsens seneste undersøgelse om ældres brug af røgalarmer i deres arbejde.

## **6.2 Brandsikker jul i Fredericia**

I Fredericia kommune registrerede man sidste år otte julebrande, hvoraf de seks var ved ældre borgere.

Syv af disse blev slukket i tide af brandvæsnet, men en brand kostede desværre en ældre bøger livet. De mange udrykninger til de ældre og den ene dødsbrand skabte opmærksomhed om ældres brandsikkerhed op mod jul.

En henvendelse fra kommunens ældreområde og informationsafdeling i august 2005 til det lokale brandvæsen blev startskuddet til et projekt om ældres brandsikkerhed i Fredericia. Man ønskede at igangsætte en kampagne om ældres brandsikkerhed inden jul, da de mange juledekorationer, levende lys og pynt erfaringsmæssigt udgør en sikkerhedsmæssig risiko. Der blev nedsat en projektgruppe med repræsentanter fra kommunens Ældreområde, informationsafdeling og brandvæsen. Man ønskede at gennemføre en kampagne rettet mod ældrecentrene, plejehjemmene og byens ældre borgere i det hele taget. I den forbindelse blev der udviklet en pjece om ældres brandsikkerhed ved juletid og indkøbt batteridrevne sikkerhedslys til de ældre.

Som informationsstrategi valgte man primært at nå de ældre via det netværk, der er inden for kommunens ældreområde.

Man aktiverede hele personalegruppen i hjemmeplejen (hjemmehjælperne, sygeplejerskerne, tekniske serviceledere, rengøringshjælperne), Ældrerådene ved de forskellige ældrecenter (Ældreråd er her råd med beboerrepræsentanter), forebyggerne der kommer på hjemmebesøg, osv.

Kampagnen kørte i uge 45 og 46 og indeholdt følgende aktiviteter:

- Alle beboere på plejehjem i Fredericia fik to batteridrevne sikkerhedslys til at sætte i juledekorationer.
- Tilbud om at juledekorationer med levende lys på plejehjemmene blev brandimprægneret af plejepersonalet på opfordring af de pårørende.

- Pjece blev omdelt til de hjemmeboende ældre via hjemmeplejens besøg. I pjecen får de ældre bl.a. også oplysninger om de batteridrevne sikkerhedslys og hvor de kan købes.
- Via en stand på messen "Kunden i centrum" forsøgte man at nå de pårørende til de ældre, bl.a. med uddeling af pjecen.
- Man skabte medieinteresse og fik behandlet emnet massivt i lokalpressen både radio, tv og forskellige lokale blade.

Man valgte at igangsætte kampagnen den 7. november med at invitere Ældrerådene fra Ældrecentre og derefter Distrikt lederne fra Ældreområdet i Fredericia til et møde, hvor kampagnens strategi og materialer blev præsenteret. På mødet uddelte man også de batteridrevne lys og demonstrerede, hvordan man brandimpregnerer juledekorationer.

Kampagnen skal først evalueres i 2006, men Fredericia Brandvæsen melder om stor succes og bred interesse om emnet, også fra andre dele af landet.



## 7 Fremadrettede initiativer

Talmaterialet, brugerundersøgelsen fra 2003 og denne undersøgelse viser, at der er et behov for at styrke de ældres brandsikkerhed via forebyggende tiltag af både teknisk og taktisk art. Beredskabsstyrelsen ønsker at styrke indsatsen på området i de kommende år. I den forbindelse lægges op til de nedenfor beskrevne fremadrettede initiativer på området.

### *Videnindsamling om ældre og brand*

Beredskabsstyrelsen ønsker fremadrettet at designe indsamling og opdatering af viden om ældre og brand ved hjælp af data fra dødsbrandsdatabasen og ODIN samt diverse samarbejdspartnere på området, f.eks. Statens Institut for Folkesundhed(SIF), Danmarks Statistik, Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut(DBI), Ulykkesanalysegruppen etc.

Beredskabsstyrelsen ønsker årligt at udgive en rapport, der omhandler døde i brand.

### *Brand som del af de ældres sikkerhed generelt*

Erfaringerne i denne undersøgelse peger på, at emnet brand ikke bør behandles isoleret, men i stedet indgå som en del af en række emner, der samlet omhandler de ældres sikkerhed og sundhed. Der skal tages hensyn til de ældres levevilkår i øvrigt og sættes målrettet ind overfor især de svage ældre, som desværre er en overrepræsenteret gruppe i dødsbrandstatistikken. Fra talmateriale og viden i øvrigt om denne gruppe bør de typiske relevante emneområder udpeges, f.eks. ligesom man har valgt at gøre på Frederiksberg, hvor man fandt ud af, at faldulykker var en typisk dødsårsag.

### *Samarbejde mellem forskellige offentlige myndigheder og andre aktører*

Som allerede nævnt er gruppen af de svage ældre problematisk at kommunikere direkte til, da de, i særlig grad, har svært ved at omsætte viden til handlinger. En indsats rettet mod denne gruppe bør i stedet tage udgangspunkt i et øget samarbejde mellem de offentlige myndigheder og instanser, der har indflydelse på de ældres livsvilkår og rettigheder. Derfor ønsker Beredskabsstyrelsen at tage initiativ til at samle relevante aktører på det ældrepolitiske område i en arbejdsgruppe, der skal forberede iværksættelsen af forskellige initiativer over for de svage ældre. Her tænkes dels på initiativer af lovmæssig art, dels på organisering af konkrete tiltag rettet mod de svage ældre. Initiativer af lovmæssig art på brandområdet kunne bl.a. omhandle:

- En udvidelse af det eksisterende lovkrav om røgmeldere i nybyggeri, så det også omfatter allerede eksisterende bygninger. I denne forbindelse kan nævnes at Folketingets boligudvalg har vist interesse for problematikken om dødsbrande og i den forbindelse røgmeldere og adfærdspåvirkning.
- Revision af social- og sundhedsuddannelserne, så de også omfatter obligatorisk undervisning i brandforebyggelse og bekæmpelse. Herunder at ruste de studerende til at kunne snakke med de ældre om adfærd i forbindelse med brandforebyggelse og brand.

- Udarbejdelse af status/oversigt over lovgivningen på plejehjemsområdet med henblik på at fastslå, hvordan beboernes sikkerhed er omfattet af den nuværende lovgivning på området.

En vigtig del af opgavesættet består i øvrigt i at rådgive kommunerne om hvordan forebyggelsesinitiativer kan realiseres i de enkelte kommuner. Organiseringen af konkrete tiltag om de ældres sikkerhed generelt kunne bl.a. omhandle design og organisering af arbejdsgrupper på tværs af kommunale forvaltninger og med deltagelse af relevante samarbejdspartnere, såvel offentlige- som private aktører. Et eksempel kunne være at organisere en arbejdsgruppe via kommunens socialforvaltning i samarbejde med kommunens ældreråd, diverse pensionistforeninger, forsikringselskaberne, boligforeningerne i kommunen samt relevante kommunale instanser.

#### *Det kommunale niveau*

Målsætningen er, at der skal organiseres indsatser med en bred tilgang til ældres sikkerhed og sundhed. Indsatserne rettet mod de ældre bør forankres i det kommunale system og gøre brug af både interne og eksterne kommunale samarbejdspartnere og øvrige aktører på området, der har indflydelse på de ældres livsvilkår og/eller varetager kontakten til de ældre (f.eks. hjemmeplejen).

I forbindelse med en indsats rettet mod de svage ældres sikkerhed generelt vil de kommunale redningsberedskaber naturligt skulle indgå i projektarbejdet på lige fod med øvrige samarbejdspartnere. Deres brandtekniske kompetencer samt netværk til både det kommunale politiske system og kommunens borgere, foreninger, virksomheder etc. vil bidrage til et hensigtsmæssigt samarbejde aktørerne imellem.

Den nye bekendtgørelse om risikobaseret kommunalt redningsberedskab, der trådte i kraft 1. september 2005 åbner nye muligheder for at implementere og prioritere forebyggelse i de kommunale redningsberedskabers daglige arbejde. Forsvarsminister Søren Gade har i forbindelse med den risikobaserede dimensionering udtalt:

”Hvis lokal tilpasning af beredskabet giver mere effektivitet, bør de frigjorte ressourcer blive i beredskabet og anvendes til eksempelvis forebyggelsesarbejdet, hvor en styrket indsats vil kunne medvirke til at reducere antallet af ulykker...” (Fra Brand og Sikring nummer 4, december 2005).

Vejledning om organisering og realisering af forebyggelsestiltag bør i forbindelse med risikobaseret dimensionering opprioriteres, som en vigtig del af Beredskabsstyrelsens rådgivnings- og tilsynsforpligtigelse overfor kommunerne.

Erfaringerne fra ”Undgå brand i hjemmet” peger på, at de kommunale aktører (både på beredskabs- og sundhedsområdet) ikke kan løfte opgaven med at varetage yderligere forebyggelsesopgaver, medmindre der følger lovkrav og ressourcer med opgaverne. Udmeldingerne fra de kommunale respondenter i denne undersøgelse er, at der bør lovgives og afsættes øremærkede midler til at foretage forebyggende initiativer i kommunalt regi.